

W Mszanie Dolnej odbyły się obchody 83. Rocznicy Zagłady

22 sierpnia 2025

17.08.2025 r. w Mszanie Dolnej odbyły się obchody 83. Rocznicy Zagłady, których organizatorem była Fundacja Sztetl z Mszany Dolnej. Celem wydarzenia było upamiętnienie pomordowanych 19 sierpnia 1942 roku w największej masowej egzekucji w regionie, a także pozostałe Ofiary niemieckiej okupacji.

Pierwszym z punktów programu uroczystości była debata podejmująca temat troski o pamięć i potrzebie dialogu. Kierunek dyskusji nadała myśl prof. Joanny Tokarskiej-Bakir: „Przeszłość nam nie zagraża. Ona już się wydarzyła. Zagraża nam zła przyszłość, jeśli nie wyciągniemy wniosków z bolesnej przeszłości”.

W panelu dyskusyjnym wzięli udział przedstawiciele Polskiej Rady Chrześcijan i Żydów, Klubu „Przymierze” oraz Rady Dialogu Archidiecezji Krakowskiej, a także lokalni aktywiści. Reprezentowane były 3 pokolenia: od młodych doktorantów UJ, po emerytów – ks. prof. Łukasza Kamykowskiego, Przewodniczącego Rady Dialogu naszej diecezji oraz pomysłodawczynię i prowadzącą spotkanie, prezes Fundacji Urszulę Antosz-Rekucką.

Uczestnicy debaty podkreślali ogromną rolę pielęgnowania pamięci oraz szukania dróg dialogu, tego, co łączy ludzi różnych wyznań, wspólnoty działań dla dobra. Pojawiły się też ważne, osobiste świadectwa mówiące o drodze do dialogu, motywacjach, wyzwaniach, trudnościach, a także o nadziei. Rozmowa była również wezwaniem do wzajemnej życzliwości jako drogi naprawiania podziałów i radykalizmu.

Centralnym wydarzeniem obchodów, była ceremonia pamięci na Pańskim, która miała miejsce przy zbiorowej mogile i tablicy upamiętniającej z imienia i nazwiska wszystkich Ofiary Zagłady

związane z naszym miastem. Odczytano poruszające fragmenty zeznań nielicznych ocalałych, z procesu zbrodniarzy hitlerowskich w Bochum. Podczas okupacji, w masowej egzekucji nazistowscy zbrodniarze wymordowali niemal całą społeczność mszańskich Żydów, w tym chrześcijan o żydowskich korzeniach, oraz licznych przesiedleńców z wielu miast, przy czym 1/3 z zamordowanych nie ukończyła 18 roku życia.

Psalm 23 wykonał Ariel Cahn, a żydowskie modlitwy: „Ela male rachamim” i „Kadisz” odśpiewał prawnuk zamordowanych w tym miejscu Amalii i Dawida Rebhunów, Awraham Taylor. Modlitwę w obrzędzie katolickim odmówił ks. Prof. Łukasz Kamykowski. Na koniec zebrani złożyli kamyki pamięci, zapalili znicze, oddali hołd Ofiarom.

„Rozmowa o przeszłości oznacza nadzieję na przyszłość. Zachowanie cmentarzy dla przyszłych pokoleń to wiara w przyszłość. Mówienie o przeszłości oznacza nadzieję na przyszłość” – powiedziała Ruth Singer, córka ocalałego z masakry na Pańskim Lejba Gatterera, który jako pierwszy ratował cmentarz żydowski w Mszanie Dolnej przed całkowitym zniszczeniem.

Kolejnym punktem obchodów było oddanie do użytku cmentarza żydowskiego przy ul. Zakopiańskiej, który przeszedł gruntowny remont. Dzięki staraniom Fundacji Sztetl Mszana Dolna oraz Miasta Mszana Dolna pozyskano dofinansowanie z rządowego programu odnowy zabytków, m.in. na wyremontowanie niszczonego ogrodzenia oraz renowację kolejnych zabytkowych 20 macew. Symbolicznego otwarcia bramy dokonali: Ewa Poray-Zbrożek reprezentująca Urząd Miasta Mszana Dolna oraz wiceprezes Fundacji, Marek Rekucki. Nową, dwujęzyczną tablicę, zawierającą podstawowe informacje o cmentarzu, losach jego ratowania i zasadach zachowania, odsłoniли, Rachela i Jakub Antosz-Rekuccy – młodzi członkowie Sztetla.

Cmentarz żydowski jest także miejscem martyrologii żydowskiej ludności miasta i okolic, upamiętnionych przez Fundację w 2022

r. wspólną macewą i granitowymi znacznikami. Tradycyjne modlitwy, przejmującą wyśpiewał kantor i rabin, Awraham Taylor. W uroczystości uczestniczyli wykonawcy renowacji macew z Krakowa, firmy konserwatorskiej KonsArt Marka Sawickiego, z szefem i podwykonawcami, państwem Joanną i Piotrem Marczykami.

Następnie uczestnicy położyli kamyki i zapalili znicze w miejscach spoczynku dawnych współmieszkańców i Ofiar Zagłady, w tym kilkorga dzieci.

Asystę podczas ceremonii sprawował Gorczański Hufiec Związku Harcerstwa Polskiego.

Podczas ostatniej części obchodów wysłuchano koncertu kwartetu smyczkowego „Con Affetto”. Najpiękniejsze melodie z różnych stron świata, zainaugurowane przepięknym polonezem Wojciecha Kilara do filmu „Pan Tadeusz”, przeplatane tangiem, oberkiem, polską muzyką filmową, a także tradycyjnymi melodiami żydowskimi, melodiami z musicalu „Skrzypek na dachu” wzbudziły zachwyt i owacje publiczności. Swoje premierowe wykonanie utworu z filmu „Lista Schindlera” kwartet zadedykował pamięci pomordowanych.

Wydarzenia były transmitowane on-line, co umożliwiło udział w obchodach potomkom z USA, Izraela, Australii, Danii i Niemiec. Nagrania z uroczystości będą dostępne niebawem na kanale [YT @sztetlmszanadolna](https://www.youtube.com/channel/UCsZtEtLmsZanadolNa)

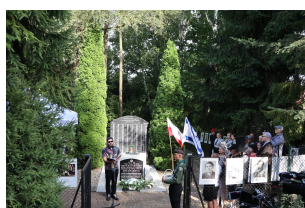
Uczestnicy otrzymali pamiątkowe foldery. Organizatorzy zadbali również o poczęstunek dla gości wydarzenia.

Patronat Honorowy nad wydarzeniem objęła Burmistrz Miasta Agnieszka Orzeł.

Wydarzenie dofinansowano z Urzędu do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury

EtnoPolska. Edycja 2025

źr./fot.: Sztetl Mszana dolna, fot. M. Krzymiński, A. Józefiak-Lewandowska